

Baroniet Rosendal

Baroniet Rosendal måla av Hans Sager i 1705.

Nedst: Herskap og tenarar.

Familiane Hoff Rosenkrone og Weis Rosenkrone på tur med vengjebåten i 1890.

Under: Ludvig Rosenkrantz og Karen Mowatt.

murarar skal ha stått for arbeidet. Sandsteinsportalane må derimot vera hogne av danske eller nordtyske handverkarar og eksportert til Rosendal i ferdig stand.

Det utsvaia valmtaket hadde tidlegare form av eit knappare valmtak utan svai, tekt med raud tegl, slik vi ser det på Hans Sagers måleri frå 1705.

Hagen vart sannsynlegvis opparbeidd like etter at hovudbygningen vart reist. På Sagers måleri ser vi ein inngjerda renessanshage med «hagehus» på vestsida av borga.

Landskapsparken vart vidare utforma i tre trinn frå omlag 1850 til 1870-åra. Sørvest for den gamle hagen vart dei gamle husa på garden Hatteberg rivne, og det vart planta tre og buskar. Berre smia står att, ved inngangen til parken.

I neste trinn vart det skapt ein romantisk naturhage, med dammar og bruer, sør for hovudbygningen. I sentrum av hagen vart det murt eit lysthus på ein liten holme (bilete nedst s. 196).

Tredje trinn var utforminga av parken aust for borga. I 1870-åra vart det anlagt ein naturpark med bøk- og nåletre.

Interiøret er rikhaldig og i sjeldsynt

Tixø var ein av husmannsplassane som låg direkte under baroniet. Måleri av Lul Krag.

grad autentisk. Her er rom med franske tekstiltapet frå 1600-talet, bergenske empiremøblar og ei stor malerisamling med hovudvekt på nasjonalromantikken. □

ROSENDAL

Knapt noko anna stadnamn i Hordaland står det ein friskare dâm av enn Rosendal. Og den tradisjonsrike bygda med baroniet i blomdebunad er vel verd ei vitjing. Men namnet er ikkje gamalt. I eit dokument frå 1723 står det «Rosenthal – tilforn Hatteberg kaldet». Og «tilforn» må vera før 1678; det året garden vart opphøgd til baroni. Baroniet vart namngjeve etter mønster av adelsseta Rosenvoll og Rosenholm i Danmark. Namneleddet Rosen- har såleis runne av tysk rot.

Langt eldre er altså namnet Hatteberg. Føleddet Hatte- reknar ein med går attende på ei eldre genitivform av ordet hott, brukt om runde fjellknattar. På garden er det fleire slike, m.a. ein som har vore kalla Skoltten. Mel er laga av det vanlege ordet (sand)mel, sandgrunn, sandbakke. På Mel skal det i mellomalderen ha stått ei kyrkje. Seim, som ligg litt lenger sør, går attende på Sæheim: 'garden ved sjøen'. Endå meir historisk interessant er Skåla (uttala på same måte som verbet å skåla), ein av grannegardane til baroniet. I eldre tid vart skåle brukt om 'forsamlingshus, gildeskål', (jf. Gildeskål i Nordland), og det er grunn til å tru at Skåla tidleg har vore ein samlingsstad for folk frå distriktet ikring.